

Richtlijnen voor de MER offshore windparken Q4-WP en Q7-WP

8 augustus 2000

Richtlijnen voor de MER offshore windparken Q4-WP en Q7-WP

8 augustus 2000

Uitgegeven door het Ministerie van Verkeer en
Waterstaat, Rijkswaterstaat-directie Noordzee

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
2 Doel van de activiteit	5
3 Besluitvorming	6
4 Voorgenomen activiteiten en alternatieven	7
4.1 Beschrijving van de activiteit	7
4.2 Beschrijving van de alternatieven	7
4.2.1 Algemeen	7
4.2.2 Specifieke locatie-aspecten	8
4.2.3 Specifieke uitvoeringsaspecten	9
4.3 Het nulalternatief	9
4.4 Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA)	9
5 Bestaande situatie en autonome ontwikkelingen	11
6 Effectbeschrijving	12
6.1 Algemene richtlijnen	12
6.2 Specifieke richtlijnen	12
7 Vergelijking van alternatieven	15
8 Overzicht van leemten in kennis	16
9 Evaluatieprogramma	17
10 Vorm en presentatie van het milieu-effectrapport	18
11 Samenvatting	19
Bijlage 1	Reactie van het bevoegd gezag op de inspraakreacties op de startnotities MER offshore windparken Q4-WP en Q7-WP
Bijlage 2	GONZ; Graadmeters voor de Noordzee; Rapport RIKZ-2000.022

1 Inleiding

E-Connection Project BV heeft het voornemen twee windparken te realiseren en te exploiteren op locaties ten oosten van de Maas-TEXEL scheepvaartroute, ten noorden van de IJgeul en circa 23 kilometer uit de kust. De windmolenparken hebben ieder een vermogen van 120 MW.

Met het initiatief van E-Connection wordt een nieuwe gebruiksfunctie aan de Noordzee toegevoegd met als specifiek kenmerk een permanent ruimtebeslag. Het is in ieders belang om nieuwe ontwikkelingen, binnen kaders, goed in te passen in het (al intensieve) huidige gebruik en in het watersysteem. In de richtlijnen wordt daarvoor aangesloten bij recente ontwikkelingen en het beleid en beheer voor de Noordzee dat in Beheersvisie Noordzee 2010 is neergelegd. Het uitgangspunt is de balans tussen enerzijds de zee als bron van leven, rust en ruimte en anderzijds als bron van economische activiteiten binnen de randvoorwaarde van veiligheid.

Voor het instandhouden, onderhouden en verwijderen van de offshore windparken van E-Connection is op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee een vergunning vereist op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr). Bevoegd gezag voor het verlenen van de vergunning is de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. De directie Noordzee van Rijkswaterstaat is de bevoegde autoriteit.

Voor de beoordeling van de aanvraag voor een Wbr-vergunning wordt voor beide windmolenparken de procedure doorlopen van de milieu-effectrapportage (m.e.r.). Voor beide windmolenparken heeft de initiatiefnemer een startnotitie ingediend. De m.e.r.-procedures voor beide projecten gingen van start met de kennisgeving van het bevoegd gezag van de startnotities in de staatscourant op 9 mei 2000. Mede op advies van de Cmer vraagt het bevoegd gezag om voor beide initiatieven één milieu-effectrapport (MER) op te stellen. Om die reden brengt het bevoegd gezag hierbij richtlijnen uit die betrekking hebben op beide projecten Q4-WP en Q7-WP.

De voorliggende richtlijnen zijn opgesteld door het bevoegd gezag in overleg met de andere ministeries van de rijksoverheid. Het doel van de richtlijnen is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. Het bevoegd gezag vat onder milieubelang ook veiligheid en de beschikbaarheid van voorraden.

Hoewel niet gebruikelijk, volgt het bevoegd gezag het advies van de Cmer om ook de aspecten economie en techniek in de richtlijnen op te nemen.

Het bevoegd gezag heeft kennis genomen van het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (Cmer), de inspraakreacties (zeventien in totaal) en het advies van de wettelijke adviseur. In bijlage 1 van de richtlijnen is aangegeven hoe is omgegaan met de verschillende inspraakreacties.

2 Doel van de activiteit

Artikel 7.10, lid 1, onder a, van de Wm: "Het milieu-effectrapport bevat tenminste een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd".

De doelen van het project moeten zodanig omschreven zijn dat ze kunnen dienen voor de afbakening van de te beschrijven alternatieven. Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

- Geef een concrete en duidelijke omschrijving van het doel (of doelen) van de realisatie van de beide windparken. Geef ook de doelen ten aanzien van de milieubescherming en -verbetering aan.
- Geef de overwegingen aan die tot de voorgenomen activiteiten hebben geleid.
- Ga bij het beschrijven van het doel in op de relatie met het energiebeleid, inclusief het gebruik van fossiele brandstoffen. Ga onder andere in op de verhouding en samenhang met het beleid inzake andere duurzame en niet-duurzame energievormen.
- Geef aan waarom een omvang van beide parken van 120 MW wordt nagestreefd. Als het realiseren van één groot park van 240 MW en/of van meerdere kleine parken met een opgesteld vermogen van minder dan 120 MW milieuvoordelen bieden, en tevens uit economisch en technisch oogpunt reëel zijn, dienen locatie- en inrichtingsalternatieven ook op die omvang te worden gebaseerd.

3 Besluitvorming

Artikel 7.10, lid 1, onder c, van de Wm: "Het milieu-effectrapport bevat tenminste een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit".

Een besluit over de vergunning voor een offshore windpark staat niet op zichzelf. Nationale besluiten en internationale besluiten kunnen een essentiële rol spelen. Opdat iedereen weet welke besluiten aan de orde zijn, dient het MER een volledig overzicht van de genomen en te nemen besluiten alsmede de daarvoor bevoegde organen te bevatten.

- Geef aan dat het MER is opgesteld voor de vergunningverlening op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee. Beschrijf volgens welke procedures en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij zijn betrokken. Geef ook aan welke besluiten eventueel in een ander stadium nog moeten worden genomen om aanleg, gebruik en verwijdering van de windparken te realiseren.
- Geef aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten (bijvoorbeeld ruimtelijke beperkingen) gelden bij de voorgenomen activiteiten. Verwijs hierbij naar beleidsnota's, (ontwerp)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Betrek hierbij ook de instelling van de EEZ en de uitbreiding van de Wbr. Refereer ook aan de relevante internationale Noordzeeverdragen en bespreek hiervan de consequenties voor de initiatieven.
- Beschrijf welke criteria voor de afweging van alternatieven aan het milieubeleid worden ontleend.
- Ga na op grond van de beschermingsformules van de Structuurschema Groene Ruimte of de initiatieven invloed hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee.
- Ga in op de vraag in hoeverre de beschermingsformules van de Vogel- en Habitatrichtlijn van de Europese Unie voor het voornemen gelden, en zo ja, wat deze betekenen. De Noordzee is weliswaar niet als speciale beschermingszone aangewezen, maar in het studiegebied of op grond van de externe werking zijn er mogelijk soorten die bescherming onder deze richtlijn genieten.

4 Voorgenomen activiteiten en alternatieven

Artikel 7.10, lid 1, onder b, van de Wm: "Het milieu-effectrapport bevat tenminste een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede de alternatieven daarvoor die redelijkerwijze in beschouwing dienen te worden genomen".

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm: "Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Beschrijving van de activiteit

- Geef een concrete beschrijving van de activiteit en de bandbreedte van de omvang van de windparken in MW en in km².
- Geef aan welke consequenties de bandbreedte heeft voor de ontwikkeling van de alternatieven.
- Maak onderscheid tussen de windparken, transformatorstation en de kabel(s).
- Maak onderscheid tussen de activiteiten bij aanleg (bouw en transport), gebruik (gebruik, beheer en onderhoud) en beëindiging (afbraak en verwijdering).
- Geef de duur aan van de activiteit, maak hierbij onderscheid tussen aanleg, gebruik en beëindiging.

4.2 Beschrijving van de alternatieven

Locatie en inrichting van het park kunnen niet zonder meer onafhankelijk van elkaar gekozen worden. Houd hier bij het samenstellen van alternatieven rekening mee.

Indien uitgegaan wordt van een boven- en ondergrens voor het op te stellen vermogen, ontwikkel dan integrale alternatieven voor locatie en inrichting voor zowel de onder- als de bovengrens, omdat het op te stellen vermogen randvoorwaarden oplegt aan de mogelijke locatie en inrichting van de windparken.

4.2.1 Algemeen

- Maak expliciet onderscheid tussen de alternatieven bij aanleg, gebruik en beëindiging.
- Baseer de alternatieven op de turbines (indien relevant: opstelling, fundering, mast, gondel en rotor), de transformatorstations en de kabel(s) en onderscheid locatie- en inrichtingsaspecten.
- Beschrijf de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau om onderlinge vergelijking mogelijk te maken.
- Richt alternatieven op een bepaalde hoeveelheid energie (in plaats van een hoeveelheid opgesteld vermogen) en vergelijk effecten ook per eenheid van opgewekte energie.
- Motiveer de keuze van alternatieven en eventueel de selectie van een voorkeursalternatief.
- Houd het uiteindelijk aantal uit te werken alternatieven hanteerbaar

-
- Laat alternatieven met belangrijke negatieve effecten op één of meerdere milieuaspecten niet bij voorbaat afvallen, zonder dat onderzocht is of deze effecten eventueel te compenseren zijn
 - Als realisatie van één park van 240 MW en/of meerdere parken kleiner dan 120 MW reëel zijn, ontwikkel dan ook alternatieven die daarop zijn gebaseerd.
 - Beschrijf bij alle alternatieven expliciet de daarmee samenhangende wijze van de afvoer van de opgewekte energie via kabels.
 - Besteed bij de kabels ook aandacht aan de benodigde werkzaamheden op land en met name de passage van de kuststrook.
 - Beschrijf de alternatieven voorzover deze gevolgen hebben voor het milieu, veiligheid en beschikbaarheid van voorraden.
 - Expliciteer de randvoorwaarden, die bij de ontwikkeling van de alternatieven gehanteerd zijn. In het MER zijn vooral de milieu-argumenten voor deze keuze van belang, maar neem ook de argumenten i.r.t. veiligheid en beschikbaarheid van voorraden mee. Betrek hierbij de actuele ontwikkelingen op het gebied van grootschalige windenergie en de informatie uit al uitgevoerde milieu-effectrapportages.
 - Maak de belemmeringen en mogelijkheden duidelijk en betrek deze bij het ontwikkelen van locatie- en inrichtingsalternatieven. Geef de ontstaansgrond van de belemmeringen aan (bijvoorbeeld ruimtegebruik door andere projecten, cumulatie van effecten van deze projecten met die van het voornemen of veiligheidsaspecten zoals scheepvaart- en aanvliegroutes).
 - Maak duidelijk in hoeverre randvoorwaarden of uitgangspunten eenduidig uit bestaand beleid of de stand van de wetenschap afgeleid kunnen worden, dan wel gekozen zijn op grond van "expert judgement". Onderbouw in het laatste geval de hardheid. Motiveer subjectieve keuzen.
 - Onderbouw de financiële randvoorwaarden voor het voornemen: bij welke kosten wordt een alternatief niet meer realistisch geacht.

4.2.2 Specifieke locatie-aspecten

- Geef van de ontwikkelde alternatieven de geografische coördinaten.
- Geef een onderbouwing van de inperking van de zoekgebieden zoals deze in de startnotities beschreven zijn en geef een nadere onderbouwing van de aangegeven randvoorwaarden. Maak duidelijk welke rol milieuargumenten en welke rol andere argumenten hierbij gespeeld hebben. Geef aan welke informatie en welke bronnen zijn gebruikt bij het bepalen van de verschillende locaties.
- Werk de interactie met andere gebruiksfuncties en activiteiten uit door in te gaan op de belemmeringen (direct ruimtelijke en andere) en op de extra mogelijkheden van het voornemen voor andere gebruiksfuncties en vice versa. Het gaat bijvoorbeeld om (niet limitatief) visserij, een luchthaven in zee, scheepvaartroutes, stortlocaties voor baggerspecie, zandwinningsgebieden, het Near Shore Windpark of boorplatforms.
- Leg uit of, en zo ja welke, eventuele (milieu)voordelen door de economische en technische randvoorwaarden niet kunnen worden gehaald.
- Indien andere milieuvriendelijke zoekgebieden naar voren komen die uit technisch en economisch oogpunt reëel zijn en tevens verenigbaar met de andere functies in het gebied, zullen deze in de MER volwaardig moeten worden meegenomen.
- In de beide startnotities wordt het NSW genoemd als alternatieve locatie. Het bevoegd gezag ziet het NSW niet als reëel locatie alternatief voor de windparken Q4-WP en Q7-WP omdat het NSW gelegen is binnen de 12mijlszone waar de beschermingsformules van het structuurschema groene

ruimte van kracht zijn. De eis in de beschermingsformules is dat er gezocht wordt naar locaties die niet onder het regime van de beschermingsformules vallen. De drie andere locatie-alternatieven uit de startnotitie voldoen aan die eis.

- Beschrijf de tracés waarlangs de kabel wordt aangelegd en geef de milieuoverwegingen aan.
- Geef de milieuoverwegingen aan als er meer dan 1 kabel aangelegd wordt.

4.2.3 Specifieke uitvoeringsaspecten

- Maak onderscheid in de aanleg, gebruik en beëindiging en geef aan uit welke werkzaamheden deze bestaan.
- Ga uit van variabelen die een verschillend milieugevolg kunnen hebben zoals de opstellingen, aantal turbines, rotordiameter, ashoogte, kleurstelling, kabeltype en aanlandingswijze.
- Ontwikkel zowel alternatieven die ervan uitgaan dat een windmolenpark gesloten (een zone van 500 m rondom het park) wordt voor andere activiteiten zoals scheepvaart, visserij en recreatievaart, als alternatieven die ervan uitgaan dat het windmolenpark een open gebied blijft.
- Ga bij de ontwikkeling van de inrichtingsalternatieven uit van een trefkans van nul van cultuurhistorisch erfgoed op en in de bodem.
- Werk uit of fasering binnen één alternatief of bij de realisatie van meerdere parken past binnen de economische en technische randvoorwaarden van de activiteiten.
- Werk uit of fasering gewenst is met het oog op de te verwachten technologische ontwikkelingen op het gebied van windenergie. En ga na of dit voordelen heeft bij het vaststellen van de effecten op het milieu.
- Geef aan wat er achterblijft in het milieu na afbraak van de windparken en opruimen van de kabels.
- Geef aan waar doelen ten aanzien van milieuaspecten wat betreft de uitvoering van het project tegenstrijdig zijn. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat nagestreefde minimale herkenbaarheid uit landschappelijk oogpunt strijdig is met een na te streven maximale zichtbaarheid voor vogels of scheepvaart.

4.3 Het nulalternatief

Het nulalternatief valt in dit geval samen met de bestaande toestand, inclusief de te verwachten autonome ontwikkeling van het zoekgebied (zie verder hoofdstuk 5 van deze richtlijnen).

4.4 Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA)

Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht. Gelet op de veelheid aan aspecten die door het voornemen (kunnen) worden beïnvloed, zal het meest milieuvriendelijke alternatief in dit geval altijd een integrale optimalisatie op meerdere milieuaspecten zijn.

- Ontwikkel een meest milieuvriendelijke alternatief dat realistisch is; dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer en binnen zijn of haar competentie liggen;
- Ontwikkel een meest milieuvriendelijke alternatief dat uitgaat van de best bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en het ruimtegebruik.
- Maak onderscheid tussen aanleg, gebruik en beëindiging.

-
- Betrek ook de aan te leggen kabel(s), de aanlanding en de transformatorstations.
 - Ontwikkel een MMA vanuit een 'actieve aanpak'. Hiermee wordt bedoeld dat bij de locatie- en uitvoeringskeuzen voor dit alternatief toepassing van de best bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering als uitgangspunt wordt genomen.
 - Zorg dat het MMA een integrale optimalisatie is van meerdere aspecten. Optimaliseer vooral op de aspecten vogels, landschap, energie-opbrengst, veiligheid en ruimtegebruik. Ga voor de overige aspecten uit van in ieder geval de minimumeisen. Onderbouw daarbij de "hardheid" van deze minimumeisen, zowel op het gebied van milieuaspecten, als op technisch-economische aspecten.
 - Volgens de startnotitie is een omvang van 120 MW uitgangspunt voor beide parken. Indien alternatieven worden ontwikkeld uitgaande van zowel een boven- als een ondergrens, ontwikkel dan ook een MMA voor beide situaties. Dit om te voorkomen dat bij de ontwikkeling van het MMA ongewenst te veel nadruk komt te liggen op ofwel energieopbrengst (bovengrens), dan wel de overige milieuaspecten (ondergrens). Dan bestaat namelijk het risico dat het MMA vooral bepaald zal worden door de negatieve, directe effecten ter plaatse en dus uit zal gaan van een laag opgesteld vermogen. Het positieve milieueffect van opgewekte duurzame energie krijgt dan weinig gewicht, wat uit milieuoogpunt niet bij voorbaat terecht is. De milieueffecten zullen daarom beschreven moeten worden per eenheid milieuwinst.

5 Bestaande situatie en autonome ontwikkelingen

Artikel 7.10, lid 1, onder d, van de Wm: "Het milieu-effectrapport bevat tenminste een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voorzover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen zouden kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen".

Bij het beschrijven van de bestaande situatie van het milieu en de autonome ontwikkeling wordt ervan uitgegaan dat het aanleggen en exploiteren van offshore windparken niet doorgaat.

Beschrijving van de bestaande situatie en autonome ontwikkeling is van belang om te dienen als referentiekader voor vergelijking met de situatie waarin het project wel wordt uitgevoerd.

- Beschrijf de bestaande toestand en de te verwachten ontwikkelingen van de milieukwaliteit in de zoekgebieden. Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.
- Besteed o.a. aandacht aan het abiotisch milieu (o.a. water- en sedimentstromen, bodemsamenstelling) en het biotische milieu (o.a. vogels, bodem/waterfauna, landschap). Bij de beschrijving kan gebruik gemaakt worden van de informatie uit al uitgevoerde milieu-effectrapportages en andere relevante onderzoeken.
- Beschrijf de huidige toestand van de ecotopen van bodem- en waterkolom die zich in het studiegebied bevinden.
- Beschrijf de karakteristieke soorten, bij voorkeur van de rode lijst en de EG-Vogelrichtlijn behorende lijst die een indicatie bieden voor het gebied. Beschrijf daarnaast ook de belangrijkste rode en blauwe lijstsoorten die geen directe relatie hebben met het gebied, zoals trekkende organismen.
- Geef het studiegebied op kaart aan. Deze omvat het zoekgebied en de omgeving daarvan, voor zover daar effecten van het project kunnen gaan optreden. Per milieuaspect kan de omvang van studiegebied verschillen.
- Geef op kaart een overzicht van de in het studiegebied gevoelige gebieden en objecten en welke natuurbeschermingsinstrumenten (bijvoorbeeld (inter)nationale verdragen, elementen van de EHS en reservaten) op welke delen van het studiegebied werkzaam zijn.

6 Effectbeschrijving

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm: "Een milieu-effectrapportage bevat tenminste een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de beschreven alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald beschreven".

6.1 Algemene richtlijnen

Neem bij de beschrijving van de effecten de volgende algemene richtlijnen in acht:

- Bepaal bij de beschrijving van de effecten, waar nodig, de ernst in termen van aard, omvang en reikwijdte; geef aan of effecten tijdelijk of permanent zijn; beschrijf per effect of het omkeerbaar is;
- Ga expliciet in op cumulatie van effecten onder meer a.g.v. aanleg maasvlakte, NSW, vliegveld, andere windparken;
- Voer bij onzekerheden over wel of niet optreden van effecten een betrouwbaarheidsanalyse uit of gebruik een "worst-case scenario";
- Gebruik voor de effectbepalingen gevalideerde en/of algemeen geaccepteerde voorspellingsmethoden;
- Vermeld onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in de gebruikte gegevens;
- Maak de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald inzichtelijk en controleerbaar door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- Motiveer minder gangbare voorspellingsmethoden;
- Beschrijf steeds de effecten van de verschillende fasen: aanleg, gebruik en beëindiging;
- Beschrijf de effecten van de verschillende onderdelen van de alternatieven zoals locaties, inrichting, turbines, transformatorstations en kabel(s).

6.2 Specifieke richtlijnen

In onderstaande tabel staat in de kolom 'Aspecten' regelmatig een [1]. Deze aspecten komen uit GONZ: Kabuta, S.H. & Duijts, H. 2000. Graadmeters voor de Noordzee. Eindrapport van het project graadmeterontwikkeling Noordzee. RIKZ rapport 2000.022. Rijksinstituut voor Kust en Zee. Ministerie van Verkeer & Waterstaat. Den Haag; (bijlage 2) In GONZ worden graadmeters en indicatoren uitgewerkt voor de ecologische beoordeling van de toestand van de Noordzee.

- Gebruik voor de voorspellingen de genoemde aspecten uit GONZ. Onderbouw als hiervan wordt afgeweken en geef aan hoe de effecten op het betreffende milieuthema dan inzichtelijk gemaakt wordt.
- Beschrijf de effecten die de windparken en kabels hebben op:

Beleidsthema
Watersysteem
functioneren

Milieuthema	Aspecten
hydrologie	stromingspatronen
	golfhoogte
morfologie	erosiekuilen rond palen en de doorwerking op <ul style="list-style-type: none">• lokaal bodemleven• verandering van de stabiliteit van de fundering en de daaraan verbonden risico's
	erosie/aanzanding van de kust

Biodiversiteit en ecologisch functioneren

	effecten op water/zand/slibstromen naar de Waddenzee
primaire productie	lichtklimaat en doorwerking op primaire productie (chlorofyl-a)
bodemleven	soortendiversiteit: diversiteitsindex volgens Shannon-Wiener [1]
	populatie: populatieomvang van de <i>Spisula subtruncta</i> [1]
	trofische structuur: IT-index [1]
	structuur: verhouding r- en K-strategen [1]
vissen	populatie: vissterfte, effecten op paaiplaatsen, kraamkamers, paaibiomassa en vislarventransport [1]
	structuur: grootteverdeling en gemiddeld gewicht [1]
kust- en zeevogels, trekvogels	obstakelwerking en de kans op botsingen met name 's nachts en met slecht zicht in soorten en aantallen/tijdseenheid
	relevante soorten uit GONZ [1], de rode- en blauwe lijst en de Vogelrichtlijn; bij voorkeur onderzocht met behulp van radarstudies onder verschillende omstandigheden
zeezoogdieren	aantallen en verspreiding agv trillingen en/of obstakelwerking van zeezoogdieren met name soorten uit GONZ [1] en de Habitatrichtlijn

Milieukwaliteit

verontreiniging	kans (kwantitatief) op calamiteiten (scheepvaart en anders) en de gevolgen door lekkage van olie en/of chemicaliën
	emissies (kwantitatief) van de installaties bij onderhoud en gebruik o.a. door uitloging, verdamping, morsen en slijtage
vermeden emissies	SO ₂ , NO _x en CO ₂ (kwantitatief)
grondstofgebruik	energiebalans in kJ/kWh (energieopbrengst versus energiekosten van constructie, plaatsing, onderhoud en verwijdering)

Landschap en beleving

verstoring	geluidsbelasting (dba contouren rond park in verschillende fasen aanleg, gebruik en beëindiging)
zichtbaarheid vanaf de kust	geef een kwalitatieve beschouwing over de effecten op de zichtbaarheid vanaf de kust
ongereptheid van de zee	geef een kwalitatieve beschouwing over de effecten op de ongereptheid van de zee als bron van rust en ruimte
archeologie	aanwezigheid van eventueel historisch belangrijke scheepswrakken in de windparken en de gevolgen daarvoor
aardkunde	aanwezigheid van zandruggen/zandgolven in het studiegebied en de gevolgen daarvoor
duinen	duinlandschap bij aanleg en aanlanding

Veiligheid

(scheepvaart)veiligheid	verlichting en markering conform het plan van E-Connection met de gedane wijzigingen o.b.v. de adviezen van DGG, RLD en de VMD en de o.b.v. "IALA Recommendation on the Marking of Offshore windfarms"
	elektronische boordapparatuur scheepvaart (o.a. radar)
	scheepvaart, ankergebieden en routes en de daaraan verbonden risico-analyse voor aanvaringen/ aandrijvingen in individuele (passanten)risico en groeps (maatschappelijk) risico zowel voor beroepsvaart, visserij en recreatievaart en de gevolgen daarvan
	risico's voor andere gebruiksfuncties agv calamiteiten zoals de afbraak van rotorbladen
	risico's als gevolg van de intensivering van gebruik op andere plaatsen door de aanleg van het windpark
kustveiligheid	erosie/aanzanding van de kust

Beschikbaarheid van
voorraden

	maatgevende hoogwaterstand
visserij	verlies visgronden naar type visserij in km ²
delfstoffen winning	interactie met (potentiele) gebieden voor het winnen van delfstoffen naar aard en hoeveelheid

7 Vergelijking van alternatieven

Artikel 7.10, lid 1, onder f, van de Wm: "Het milieu-effectrapport bevat tenminste een vergelijking van de ingevolge 7.10, lid 1, onder d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven".

Doel van de vergelijking van de alternatieven is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

- Vergelijk de milieueffecten van alle onderzochte alternatieven, inclusief een eventueel voorkeursalternatief, het nulalternatief en een (te ontwikkelen) MMA.
- Maak onderscheid tussen de milieueffecten tijdens de aanleg, gebruik en verwijdering.
- Ontwikkel een MMA dat een integrale optimalisatie is van meerdere aspecten. Optimaliseer vooral op de aspecten vogels, landschap, energie-opbrengst, veiligheid en ruimtebeslag. Ga voor de overige aspecten uit van in ieder geval de minimumeisen. Onderbouw daarbij de "hardheid" van deze minimumeisen, zowel op het gebied van milieuaspecten, als op technisch-economische aspecten.
- Indien alternatieven zijn onderzocht uitgaande van zowel een boven- als een ondergrens in MW, ontwikkel dan ook een MMA voor beide situaties. Dit om te voorkomen dat bij de ontwikkeling van het MMA ongewenst te veel nadruk komt te liggen op ofwel energieopbrengst (bovengrens), dan wel de overige milieuaspecten (ondergrens).
- Betrek bij de vergelijking de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid. Vergelijk de milieugevolgen ook per eenheid van opgewekte energie (per kWh).
- Geef aan in hoeverre er verschillen bestaan tussen locaties wat betreft de mogelijkheden om te verwachten effecten te mitigeren dan wel, indien mitigatie niet mogelijk blijkt, deze te compenseren. Bij mitigerende maatregelen kan gedacht worden aan het aanpassen van de configuratie van molens of het periodiek stilzetten van molens, voorkomen van verontreiniging en effecten op archeologische waardevolle objecten
- Hoewel geen verplicht deel van het MER, wordt gevraagd een vergelijking te maken van de kosten en technische aspecten van de verschillende alternatieven. Beschrijf dit volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau om vergelijking mogelijk te maken. De technische aspecten kunnen randvoorwaarden stellen aan het realiteitsgehalte van alternatieven, waaronder het MMA. Economische aspecten zijn o.a. van belang voor de onderbouwing van de keuze van het voorkeursalternatief.
- Geef voor elk van de alternatieven een beschouwing van de positieve en negatieve gevolgen per milieu-aspect bij aanleg, gebruik en beëindiging.
- Geef, indien aspecten gewogen worden, aan waarop die keuze van gewichten gebaseerd is. Maak de vergelijking bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie.
- Geef voor elk alternatief per milieu-aspect een voorkeursvolgorde aan.

8 Overzicht van leemten in kennis

- Geef aan over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Spits deze inventarisatie toe op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen.
- Beschrijf: welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is.
- Beschrijf in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie.
- Beschrijf hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit.
- Beschrijf de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

9 Evaluatieprogramma

Bij de vaststelling van het besluit voor het windpark is het verplicht aan te geven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

De resultaten van de evaluatie zullen in dit geval waarschijnlijk ook belangrijk zijn bij het ontwikkelen van normen voor de toekomstige activiteiten en bij het ontwikkelen van een ruimtelijk beleid voor de Noordzee. Daarom is het des te meer belangrijk, dat in dit geval al in het MER een aanzet wordt gegeven tot een programma voor dit onderzoek. Maak daarbij een koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor een goede monitoring is het essentieel de bestaande situatie goed in beeld te brengen (0-meting).

- Richt het evaluatieprogramma op de fasen van aanleg, gebruik en beëindiging.
- Richt het evaluatieprogramma op de milieuaspecten die op basis van het MER relevant blijken te zijn.

10 Vorm en presentatie van het milieu-effectrapport

- Geef bijzondere aandacht aan de presentatie van de afzonderlijke effecten per aspect van de alternatieven en aan de vergelijkende beoordeling van de alternatieven.
- Presenteer de onderlinge vergelijking waar zinvol met behulp van tabellen, figuren en kaarten.
- Houd de hoofdtekst van het MER zo beknopt mogelijk, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen en literatuurverwijzingen.
- Neem een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst (als separaat onderdeel) bij het MER op.
- Gebruik kaarten van recent kaartmateriaal
- Geef topografische namen goed leesbaar weer en voeg een duidelijke legenda toe.

11 Samenvatting

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht.

Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Geef daarbij de belangrijkste zaken weer, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de onderbouwing van de locatiekeuzen en de randvoorwaarden;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en, eventueel, het voorkeursalternatief;
- mogelijkheden voor preventieve maatregelen, mitigatie en compensatie;
- belangrijke leemten in kennis.

Reactie van het bevoegd gezag op de inspraakreacties op de startnotities MER offshore windparken Q4-WP en Q7-WP

1 Numeriek overzicht van de insprekers

- 1 Nederlandse Vissersbond, Emmeloord
- 2 Nederlands Genootschap van Insprekers, Diemen
- 3 Visserijvereniging Colvis Colijnsplaat, Vlissingen
- 4 N.V. Nederlandse Gasunie, Groningen
- 5 Gemeente Egmond, Egmond aan Zee
- 6 Gemeente Bergen, Bergen (NH)
- 7 Offshore Geotechnical Engineer, Huizen
- 8 Offshore Geotechnical Engineer, Huizen
- 9 Productschap Vis, Rijswijk (ZH)
- 10 Productschap Vis, Rijswijk (ZH)
- 11 Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie, Lelystad
- 12 Stichting de Noordzee (mede namens 12 milieu- en natuurorganisaties, zie overzicht in inspraakreactie), Utrecht
- 13 Siemens Nederland N.V., Den Haag
- 14 PROFIN Sustainable Energy Solutions, Amersfoort
- 15 Heijmans, N.V., Rosmalen
- 16 N.V. Eneco, Rotterdam
- 17 Van Oord ACZ Marine and Dredging Contractors, Gorinchem

2 Reactie van het bevoegd gezag

Sommige insprekers hebben een afzonderlijke reactie gestuurd op de twee startnotities, andere hebben volstaan met één reactie voor beide startnotities tegelijkertijd. Daarnaast zijn er verschillende afzonderlijke insprekers die een inhoudelijk identieke inspraakreactie hebben gestuurd. Het bevoegd gezag heeft waar mogelijk haar reactie op de insprekers gecombineerd.

1 Nederlandse Vissersbond

a) **Gevraagd wordt om spoedige duidelijkheid over de aanwezigheid van de windparken van E-Connection in de kustzone.**

Over de planning van realisatie van de windparken kan nu nog niets gezegd worden. Tijdens de voorbereiding van de vergunningverlening komt dit punt nader aan de orde.

b) **Verzoek om algemene aandacht voor de veiligheid van de scheepvaart en de invloed op de elektronische navigatie en/of communicatiesystemen.**

De effecten op de risico's voor de scheepvaart (beroepsvaart, visserij en recreatievaart) en de gevolgen daarvan is een onderdeel van de aan E-Connection gevraagde effectbeschrijving. Zie hiervoor hoofdstuk 6 van de richtlijnen.

-
- c) **Het in kaart brengen van de effecten het verlies van visgronden op schaal- en schelpdiervisserij en de effecten voor de visserij binnen de 12-mijlszone, het in kaart brengen van de invloed op stroompatronen, trekgedrag, voedingsstoffen- en larventransport.**

De effecten voor de visserij, zowel het verlies aan visgronden per type visserij als de effecten op de visstand, larventransport, paaibiomassa, etc. is een onderdeel van de aan E-Connection gevraagde effectbeschrijving. Zie hiervoor hoofdstuk 6 van de richtlijnen. De effecten op de visserij binnen de 12 mijlszone is niet expliciet meegenomen.

- f) **Aandacht voor cumulatie van effecten door aanleg windparken en Maasvlakte 2.**

Dit is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6).

- g) **Er wordt aangedrongen op het ontwerp van de schaderegeling ter compensatie van het verlies voor de visserij.**

De effecten op het ecosysteem van de Noordzee en als onderdeel van het systeem de invloed op de visstand van commerciële en niet-commerciële soorten is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6). Een eventuele schaderegeling voor de visserij is geen onderdeel van het MER.

2 Nederlands Genootschap van Insprekers

Het lijkt zinvol om een project te maken van de twee gestarte MER-procedures.

De suggestie van de inspreker is door het bevoegd gezag overgenomen. Voor beide windparken Q4-WP en Q7-WP is één richtlijn opgesteld.

3 Visserijvereniging Colvis Colijnsplaat

Gevraagd wordt om de 14 punten uit de inspraakreactie op te nemen in de richtlijnen, opdat E-Connection deze zal beschrijven in het MER.

De thema's die genoemd zijn in de punten 1, 3, 4, 10, 11, 12 en 13 zijn opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6).

Het thema dat genoemd is in punt 2 komt aan de orde bij de voorbereiding van de vergunningverlening op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee.

De vragen bij punt 5, 6, 7 en 8 zijn geen vragen voor een milieu-effectrapportage. Bovendien zal E-Connection de offshore windparken realiseren zonder subsidie van de overheid.

Bij punt 9 wordt gevraagd naar een schaderegeling voor de visserij. Voor de reactie van het bevoegd gezag wordt verwezen naar het hierboven gegeven antwoord op de vraag van de Visserijbond (2.1, g)).

De opmerking onder punt 14 is geen aspect dat terug zou moeten komen in de richtlijnen voor de MER en wordt dan ook niet meegenomen. In de vergunningverlening zullen de omstandigheden tijdens slecht weer aan de orde komen.

4 N.V. Nederlandse Gasunie

Verzocht wordt om te zorgen voor voldoende ruimte voor de aanleg van toekomstige leidingen en kabels in het aangewezen gebied rondom de havenmond van IJmuiden.

Het aspect 'interactie met bestaand ruimtegebruik' komt bij de beschrijving van de onderbouwing van de gekozen locaties in de MER aan de orde (hoofdstuk 4).

Bij de voorbereiding van de Wbr-vergunningen voor de kabeltracés tussen de windparken en het vaste land wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van bestaande kabels en leidingen en de voor de betreffende gebruiksfunctie aangewezen gebieden. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het overhouden van voldoende ruimte voor eventueel in de toekomst aan te leggen buisleidingen.

5 Gemeente Egmond

6 Gemeente Bergen

a) De relatie tussen het Near Shore Windpark en de initiatieven van E-Connection

In 1998 is de pkb-/mer-procedure van start gegaan voor een locatiebepaling voor het Near Shore Windpark (NSW) in de kustzone, vanuit de gedachte dat een proefproject relatief dicht bij de kust nodig is om de ontwikkeling van windprojecten verder op zee (offshore) in de toekomst mogelijk te maken. E-Connection heeft voor haar initiatief om buiten de territoriale zee op ca. 23 km uit de kust (in de Exclusieve Economische Zone) twee windparken te realiseren een vergunning nodig op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee.

Vooralsnog vormen de initiatieven van E-Connection nog geen aanleiding om de gekozen beleidslijn aan te passen. Wel is door EZ, in overleg met de andere betrokken ministeries, besloten een onafhankelijke commissie in te stellen die op korte termijn een evaluatie zal uitvoeren m.b.t. de conclusies in het MER van het NSW over de maximale waterdiepte waarin het NSW gebouwd kan worden. Op basis van de bevindingen van de onafhankelijke commissie zal het kabinet verder overleggen over de beleidslijn voor windparken op zee.

b) Een gewogen vergelijking van de besparing op fossiele brandstoffen

Een onderdeel van de vergelijking van de alternatieven is de besparing van fossiele brandstoffen per eenheid opgewekte energie. Daarmee wordt een onderlinge vergelijking tussen de alternatieven mogelijk.

c) Toetsen van de zelfstandig landschappelijke waarde aan de hand van het aspect verstoring

De (zelfstandig) landschappelijk waarde van de Noordzee is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6). Er wordt gevraagd naar verstoring door geluid en naar een beschouwing op de effecten op ongereptheid van de zee als bron van rust en ruimte.

d) Meenemen van de aanvaringsrisico's van vogels

De aanvaringsrisico's voor vogels in soorten en aantallen/tijdseenheid is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6)

e) De weging van de resultaten van de onderzochte aspecten staat niet in de startnotitie

Het is gebruikelijk dat dit pas in de MER aan de orde komt. Het is dan ook opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 7)

7 Offshore Geotechnical Engineer

8 Offshore Geotechnical Engineer

De inspreker vraagt om het meenemen van de manier van funderen van de offshore constructies en de complete verwijdering na de beëindiging van de windparken. Ook verzoekt hij om technische specificaties voor de installatie, aandacht voor duurzaam bouwen en garantie-eisen aan de installaties.

Al deze aspecten zullen terugkomen bij de voorbereiding van de vergunningverlening op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee. De eventuele alternatieven voor de fundering en de effecten van het opruimen van de windparken na beëindiging zullen in de MER aan de orde komen.

9 Productschap Vis

10 Productschap Vis

a) De effecten op de visserij en visbestanden in de Noordzee, de effecten op de visserij-intensiteit, paaigebieden, vislarven en viseieren en met name op het NCP.

De effecten voor de visserij, zowel het verlies aan visgronden per type visserij als de effecten op de visstand, larventransport, paaibiomassa, etc. is een onderdeel van de aan E-Connection gevraagde effectbeschrijving. Zie hiervoor hoofdstuk 6 van de richtlijnen.

b) De relatie met het Gemeenschappelijk Visserij Beleid en ander vigerend beleid

In de richtlijnen is opgenomen dat een beschrijving wordt gegeven van de relatie met bestaand beleid en bestaande wet- en regelgeving (hoofdstuk 3). Het GVB is hier een onderdeel van.

c) Financiële compensatie voor de visserij

De effecten op het ecosysteem van de Noordzee en als onderdeel van het systeem de invloed op de visstand van commerciële en niet-commerciële soorten is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6). Een eventuele schaderegeling voor de visserij is geen onderdeel van het MER.

**d) Netto energieopbrengst van de windparken in relatie tot de
regeringsdoelstellingen voor duurzame energie**

In de richtlijnen wordt gevraagd naar de beschrijving van de relatie met het
regeringsbeleid voor duurzame energie en in dit geval vooral m.b.t.
windenergie en de initiatieven van E-Connection (hoofdstuk 2).

**e) Instellen van een consultatiegroep t.b.v. het opstellen van leerdoelen in het
MER**

Het bevoegd gezag heeft overwogen om de suggestie voor het instellen van
een consultatiegroep over te nemen, maar heeft besloten dit niet te doen
gezien het karakter van de reacties van de andere insprekers.
Het formuleren van leerdoelen heeft, zoals de inspreker zelf ook opmerkt,
alleen zin als E-Connection de gegevens openbaar moet maken.

**g) De beschrijving van effecten op het milieu in de termen van aard, omvang,
reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid. Daarnaast aangeven
of de effecten tijdelijk, permanent of omkeerbaar zijn. En de cumulatie van
effecten.**

Deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6 en 7).

**h) Onderzoek naar de effecten op abiotische aspecten, verstoring bodemleven
en vertroebeling, overig plankton, de eventuele aantrekkingskracht op
biotische aspecten en de interactie met ruimtegebruik.**

Deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6).

i) Openbaarheid van gegevens tijdens of na de exploitatie

In de voorbereiding van de vergunning op grond van het Interimbesluit
vergunningplicht installaties ter zee zal dit aspect aan de orde komen.

11 Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie

Het uitvoeren van nader archeologisch onderzoek ter plaatse

In de richtlijnen wordt gevraagd om de effectbeschrijving op historisch
waardevolle wrakken en eventueel andere archeologische items (hoofdstuk 6).
Het bevoegd gezag zal met de inspreker overleggen hoe de suggestie van de
inspreker verder praktisch vorm zou kunnen krijgen.

12 Stichting de Noordzee (mede namens 12 milieu- en natuurorganisaties, zie overzicht in inspraakreactie)

**a) De nadruk van het beleid van het beperken van de uitstoot van
broeikasgassen zou moeten liggen op energiebesparing naast de
stimulering van het gebruik van duurzame energiebronnen.**

Het beleid van de overheid is er op gericht om naast de stimulering van
duurzame energiebronnen waaronder windturbines intensief beleid te voeren
op het besparen van energie.

b) De impact van de negatieve effecten van de windparken op het mariene milieu en op de belevingswaarde van de zee vanaf de kust en op zee zelf.

De beschrijving van deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6 en 7)

c) De zee mag niet gebruikt worden als 'vuilnisvat' voor landactiviteiten

Als een belangrijk richtsnoer voor het vergunningbeleid geldt het gestelde ten aanzien van ontwikkelingen in het Noordzeegebied in de Vierde Nota Waterhuishouding. In het kort weergegeven houdt dit een terughoudende benadering in, zowel voor verontreiniging als voor verstoring. Deze terughoudende benadering geldt ook voor nieuwe gebruiksfuncties op zee. Steeds vaker wordt naar de zee gekeken als mogelijke locatie voor nieuwe projecten waar op het land geen ruimte meer voor is. Nieuwe projecten zijn op de Noordzee mogelijk, maar worden wel onderworpen aan een zorgvuldige afweging van milieu- en andere aspecten.

d) De relatie tussen het Near Shore Windpark en de initiatieven van E-Connection

In 1998 is de pkb-/mer-procedure van start gegaan voor een locatiebepaling voor het Near Shore Windpark (NSW) in de kustzone, vanuit de gedachte dat een proefproject relatief dicht bij de kust nodig is om de ontwikkeling van windprojecten verder op zee (offshore) in de toekomst mogelijk te maken. E-Connection heeft voor haar initiatief om buiten de territoriale zee op ca. 23 km uit de kust (in de Exclusieve Economische Zone) twee windparken te realiseren een vergunning nodig op grond van het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee.

Vooralsnog vormen de initiatieven van E-Connection nog geen aanleiding om de gekozen beleidslijn aan te passen. Wel is door EZ, in overleg met de andere betrokken ministeries, besloten een onafhankelijke commissie in te stellen die op korte termijn een evaluatie zal uitvoeren m.b.t. de conclusies in het MER van het NSW over de maximale waterdiepte waarin het NSW gebouwd kan worden. Op basis van de bevindingen van de onafhankelijke commissie zal het kabinet verder overleggen over de beleidslijn voor windparken op zee.

e) De suggestie om voor beide windparken Q4-WP en Q7-WP één MER te maken

De suggestie om voor beide windparken één MER te vragen is door het bevoegd gezag overgenomen.

f) Onderbouwing van de locatiekeuzen van E-Connection in de MER

De eis naar verdere onderbouwing van de locatiekeuzen van E-Connection is opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 4).

g) Meenemen van internationale verdragen en convenanten en de gevolgen van de instelling van de EEZ

De vraag naar de beschrijving van de relatie van het initiatief met internationale verdragen en convenanten en de gevolgen van de instelling van de EEZ is opgenomen in hoofdstuk 3. De suggestie om de internationale verdragen nog expliciet te noemen is overgenomen door het bevoegd gezag.

h) Toepasselijkheid van de Structuurschema Groen Ruimte in de EEZ

Bij de voorbereiding van de vergunningverlening zullen de initiatieven van E-Connection getoetst worden aan de beschermingsformules van het Structuurschema Groene Ruimte.

i) Onderzoek naar effecten op bodemdieren, vogels, vissen en zeezoogdieren met bijzondere aandacht op de potentiële barrière werking

De beschrijving van deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6)

j) Effecten bij aanlanden en aankoppeling van de kabels op het elektriciteitsnet

De beschrijving van deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6)

k) Relatie tussen energieopbrengst van de windparken en energieverbruik bij aanleg, verlichting, etc

De beschrijving van deze aspecten zijn allemaal opgenomen in de richtlijnen (hoofdstuk 6)

l) Formuleren van een monitoringsprogramma in de MER

In de richtlijnen is als eis opgenomen dat aangegeven wordt hoe het evaluatie/monitoringsprogramma eruit komt te zien (hoofdstuk 9).

- 13 Siemens Nederland N.V.**
- 14 PROFIN Sustainable Energy Solutions**
- 15 Heijmans, N.V.**
- 16 N.V. Eneco**
- 17 Van Oord ACZ Marine and Dredging Contractors**

Alle vijf de insprekers spreken hun zorg uit over de risico's die het op dit moment ontwikkelen van offshore windparken voor de vooruitzichten op windenergie met zich mee kan brengen. Ze wijzen op de zorgvuldige procedure die gekozen is voor de realisatie van het Near Shore Windpark en de nog bestaande twijfels over de realisatie van offshore windparken op de Noordzee. Ze refereren hierbij naar het actieplan Werken aan Offshore Windenergie van december 1999.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat is als bevoegd gezag wettelijk verplicht om een vergunningaanvraag op grond van het Interimbesluit vergunninginstallaties ter zee in behandeling te nemen. Daarmee staat het initiatief van E-Connection in feite formeel los van de initiatieven van de rijksoverheid om een locatie aan te wijzen voor een proefproject windenergie op zee. Het bevoegd gezag hanteert ook bij E-Connection een zorgvuldige procedure waarbij voorafgaand aan de vergunningbehandeling een milieu-effectrapportage wordt opgesteld conform de procedure uit de Wet milieubeheer. In deze MER zal gekeken worden naar de effecten op het mariene milieu en op de veiligheid op zee (zie de richtlijnen hoofdstuk 6). Bij de voorbereiding van de vergunningen wordt ook een zorgvuldige procedure gehanteerd waarbij alle belanghebbenden betrokken worden en alle relevante aspecten zullen worden meegenomen.